

Серед криміналістичних засобів і методів подолання протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя виділяємо такі групи: 1) за змістом (організаційні, тактичні, технічні засоби); 2) за суб'єктом застосування (слідчим, оперативними підрозділами, ін.); 3) за стадіями кримінального судочинства (досудове розслідування, судовий розгляд); 4) за обсягом (одиничні і комплексні); 5) за спрямованістю (щодо суб'єктів протидії; інформації про злочин, його приховуванні, про хід розслідування, про інші обставини кримінального провадження; матеріальних об'єктів).

Підводячи підсумок зазначимо, що способи нейтралізації протидії розслідуванню злочинів проти правосуддя мають низку специфічних особливостей, які залежать від характеристики суб'єктів протидії, мотиву їх поведінки, обстановки та способів протидії. Слідчий повинен ретельно планувати свою діяльність з огляду на можливу протидію й обирати правильну стратегію та тактику розслідування.

Одержано 08.10.2017

УДК 343.98

Артем Володимирович КОВАЛЕНКО,

старший викладач кафедри загальноюридичних дисциплін
Луганського державного університету внутрішніх справ
ім. Е. О. Дідоренка (м. Сєверодонецьк)

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОСЯГАНЬ НА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЖУРНАЛІСТІВ

Однією зі сфер наукового інтересу Михайла Васильовича Салтевського була криміналістична ідентифікація. Зокрема, у 60-х роках 20-го сторіччя науковець видав серію праць, присвячених ідентифікації та встановленню групової належності. За даними наукометричної бази Google Академія, лише протягом останніх декількох років дані роботи цитувалися науковцями з України, Литви, Польщі, Білорусії, Росії та інших країн. В цілому ж, вплив праць Михайла Васильовича на сучасну теорію криміналістичної ідентифікації неможливо переоцінити.

На практиці знання щодо ідентифікації найбільш активно застосовуються в ході проведення пред'явлення для впізнання. Втім, сучасне кримінальне процесуальне законодавство, особливості нових складів злочину, новітні технології та інші виклики сьогодення постійно ставлять нові вимоги перед практиками, які проводять впізнання. Так, 9,1 % опитаних нами слідчих НП України назвали дану слідчу (розшукову) дію найскладнішою під час розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів. Вбачається, що власну специфіку має впізнання осіб та речей потерпілим від подібних злочинів.

Як писав М. В. Салтевський, сутність будь-якого виду ідентифікаційного процесу полягає в порівнянні ідентифікаційних ознак і властивостей ідентифікованого об'єкта з відображенням їх на ідентифікуючому. У випадку пред'явлення для впізнання, порівнюється безпосередньо ідентифікований об'єкт з його уявним образом – слідом пам'яті.

Відтак, велике значення мають об'єктивні і суб'єктивні фактори, що впливають на точність сприйняття, та зрештою й на якість запам'ятовування журналістом особи чи речі, які потрібно впізнати. До об'єктивних науковці відносять умови, в яких сприймалася подія, зокрема тривалість спостереження, освітлення, відстань, метеорологічні чинники та ін. Суб'єктивні фактори визначаються ознаками сприймаючої особи: станом здоров'я, органів відчуттів, емоційним станом людини, втому, психологічними особливостями тощо. Видається, що обставини нападу (як об'єктивні фактори) та особливості потерпілого (як суб'єктивні фактори) значною мірою впливають на сприйняття та на весь процес узнавання, що лягає в основу пред'явлення для впізнання.

Дослідження таких факторів є важливою умовою оцінки результатів пред'явлення для впізнання. Відомості про об'єктивні фактори сприйняття входять до предмету допиту, що передує названій слідчій (розшуковій) дії (ч.1 ст.228 КПК України). У випадках, коли посягання на життя та здоров'я журналістів вчиняється як безпосередня реакція на професійну журналістську діяльність, до подібних факторів, окрім обставин нападу, слід віднести й обстановку, в якій така діяльність здійснювалася. Наприклад, висвітлення журналістом стихійних лих, бойових дій, масових заворушень та інші стресові обставини здійснення професійної журналістської діяльності можуть викривити сприйняття потерпілим обставин нападу. Щодо суб'єктивних факторів, то вони можуть бути встановлені слідчим в рамках вивчення особи потерпілого, зокрема його типових ознак, професійних навичок, ознак професійної деформації.

З метою оцінки результатів попереднього допиту під час розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів, рекомендуємо слідчим вивчати психологічні ознаки особи, яка впізнає, а також зіставляти результати попереднього допиту з матеріалами провадження щодо обставин сприйняття. Зазначені заходи дозволять встановити фактори, що впливали на упізнання, та попередити помилкове впізнання.

Окремо слід наголосити на доцільності пред'явлення у деяких випадках журналісту для впізнання речей, на підставі яких можливе встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Найбільш специфічними серед таких предметів є знаряддя здійснення професійної журналістської діяльності, що можуть належати особі, яка впізнає. Зокрема, підлягають пред'явленню предмети названої категорії, вилучені у підозрюваного, знайдені поблизу місця вчинення злочину тощо. Мова йде про чернетки, блокноти, аудіо- та відеозаписувальну техніку, їх частини, сліди їх знищення.

Такому пред'явленню також передує допит, в ході якого слідчий має з'ясувати ознаки цієї речі і обставини, за яких потерпілий її бачив. Крім того, доцільно з'ясувати обставини, за яких відповідні речі вибули з володіння впізнаючої особи (чи були вони втрачені під час нападу, добровільно передані журналістом іншій особі, таке інше).

Підсумовуючи викладене відзначимо, що пред'явлення для впізнання під час розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів має власну специфіку, дослідження якої є важливим аспектом розробки методики розслідування таких злочинів. Також варто відмітити, що праці М. В. Салтевського не втрачають своєї актуальності та стають теоретичним підґрунтям сучасних криміналістичних досліджень.

Одержано 08.10.2017

УДК 343

Валентина Павловна КОРЖ,

доктор юридических наук, професор,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін
факультета № 6 Харківського національного
університета внутрішніх дел;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9431-8727>

НОВЫЙ УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ ДИСТАНЦИОННОГО ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ И СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ТАКТИКИ

Законодательная регламентация проведения допроса, опознания в режиме видеоконференции во время досудебного расследования послужила основанием разработки нового для науки уголовно- процессуального права института дистанционного досудебного

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Тези доповідей
міжнародної науково-практичної конференції
до 100-річчя від дня народження професора
М. В. Салтевського

(м. Харків, 8 листопада 2017 р.)

Харків
2017